مدیریت شهری
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017
۷-۲۰
زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۹/۲۳ زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۶/۲/۱

تبیین الگوی ساختارهای جدید در محیط های تاریخی شهر های ساحلی خلیج فارس

حامد ایمان طلب*- دانشجوی دوره دکتری مرمت ابنیه و بافت های تاریخی دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.
فرهنگ مظفر- دانشیار گروه معماری دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
محسن فیضی- استاد گروه معماری و منظر دانشگاه علم صنعت ایران، تهران، ایران.
مهدی خاک زند- استادیار گروه منظر دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.

چکیده
محیط تاریخی به مثابه یک اندامواره زنده است که همراه بخشی از بناهای آن در اثر عملکرد عوامل مخل طبیعی و انسانی در طی مرور زمان دچار تخریب، فرسودگی می شود. بر اساس قاعده حاکم، بافت شهری نیز با زایش و استقرار بناهای جدید روبرو خواهد بود. ساختارهای جدید در هر محیط تاریخی به حکم پویایی محیط زنده رشد می یابند و باید به آن به چشم یک واقعیت مرتبط با زمان و پاسخگویی به نیازهای مردم به آن نگریسته شود. با دقت در مفهوم و رویکرد دوران جدید نسبت به دوران گذشته باید اذعان نمود که مقوله ای به عنوان ساختارهای جدید در محیط های تاریخی امری نو تلقی می شود. این مسئله از آنجا ناشی می شود که پدیده‌ای به نام محیط تاریخی نیز به نوبه خود امری نوظهور است. چراکه اساساً نگاه تاریخی به اشیاء از شاخصه های تفکر مدرن است. این نوع نگرش براساس قطع تعلق از گذشته، سنت، تاریخ و اختصاص آثار تاریخی به گذشته شکل گرفته و نتیجه بدیهی آن در روند رشد و نمو ساختار شهری، جدا شدن شکلی و محتوایی ساخت و سازها و ساختارهای جدید از محیط های تاریخی خواهد بود. مقاله ی حاضر در پی دست یافتن به استراتژی ها، اصول و مبانی مداخله، جهت استفاده طراحان به منظور طراحی ساختارهای جدید در زمینه های تاریخی است. دستورالعمل های پیشنهادی ثابت نیستند، اما جامع اند، به طوری که می توانند در موقعیت های متنوعی استفاده شوند و با ویژگی های خاصِ شرایط گوناگون و ارزش های نهفته در هر زمینه ی تاریخی منطبق گردند. بدین منظور ابتدا جهت دستیابی به رویکردهای جهانی به این موضوع، توافق نامه های بین المللی ای که توانسته اند اصول پذیرفته شده ای را در سطح بین المللی معرفی نمایند مورد بررسی قرار می گیرند؛ در ادامه با بررسی استراتژی های طراحی، اصول و در پایان رویکردهای طراحی در محیط تاریخی ارائه گردیده است. لذا مبانی نظری مورد نظر در خصوص ساختارهای جدید در زمینه تاریخی و عوامل مورد توجه در طراحی مطرح می شود که علاوه بر داشتن نقشی شهری، به دلیل جنس طراحی خود و احترام به زمینه تاریخی سبب ارتقاء و احیاء محیط و بافت تاریخی خواهد گشت.

واژگان کلیدی: محیط تاریخی، ساختار جدید، مداخله، الگوی معماری، شهرهای ساحلی.

Pattern explained for new construction in historic environment of Persian Gulf coastal cities

Abstract
The historic environment as a living organism that comes some of the buildings that are be worn detrimental to the function of natural and human factors in damage over time,. Based on the rules governing the urban fabric as well as will be facing the formation and deployment of new buildings. New structures in the historic environment the verdict dynamic living environment grow and have to be seen it as a reality and meet the needs of the people associated with the time. Precision in concept and approach the new era of the past we should acknowledge that category as the new structures is considered something new historical environment. This issue arises from the phenomenon known as the historic environment, in turn, is emerging. Because of the characteristics of modern thought is essentially a historical look at things. This kind of attitude on the part cut off from the past, tradition, history and monuments of the past have shaped. And therefore it is obviously in the process of growth and development in urban structure, will be separation of form and content structure of new construction and historic environment
Paper seeks to achieve the strategies, principles of intervention for designers to design new structures in historic areas. Guidelines are not fixed, but comprehensive, so that can be used in various situations and the specific characteristics of a variety of conditions and values are inherent in any consistent historical context. For this purpose, in order to achieve a global approach to this issue, the international agreements that have are examined to introduce internationally accepted principles. Following the study design strategies, principles and design in the historic environment is presented at the end approaches. Therefore, the theoretical foundations of new structures in the historical context and the factors considered in the design arises In addition to the urban part, due to the sex of their design and respect for the historical context and historical context will improve and restore the environment.
Key word: Historic environment - new structure - Intervention - pattern coastal city architecture

* نویسنده مسئول مکاتبات، شماره تماس: ۰۹۱۷۷۵۹۹۹۵۱ ؛ رایانامه: Hamed.imantalab@gmail.com

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

۱- مقدمه

نیـک دانسـته می شـود کـه محیـط بـه شـکل تاریخی بازتابـی از جامعـه اسـت کـه ایـن بازتـاب در قالـب مفاهیمـی ماننـد هویـت، خوانایـی، دیـد، سـازگاری و بسـیاری از مفاهیـم دیگـر کـه از ویژگی هـای زمینـه تاریخـی اصلـی خـود می باشـد، دیـده می شـود. در اثر دخالـت هایـی کـه در طـول حـدود یـک قرن گذشـته در شـهرهای تاریخـی صـورت گرفتـه اسـت، تعامـل نه چنـدان مطلوبـی میان بافـت تاریخـی و اجـزای جدید در آنهـا رخ داده اسـت. بـه عبارتـی، اگرچـه سـاخت و سـازهای جدیـد در بافت هـای تاریخـی، بـه لحـاظ حفـظ و تـداوم حیـات کالبـدی، اجتماعـی واقتصـادی بافـت و نیـز بـه منظور بهبـود وضعیت زندگی و سـطح رفـاه اجتماعـی و هماهنگـی با نیازهـا و اقتضائـات روز، ضرورتـی انکارناپذیـر اسـت، اما این ضـرورت در صورتی کـه رویکـرد مناسـب و عالمانه ای نداشـته باشـد، باعث آسـیب دیـدن چهره وسـیمای کلـی شـهرهای تاریخی می گردد. «سـاخت وسـازهای جدیـد در بافت تاریخی قبـل از آنکـه صرفاً یـک بنای معمـاری باشـد، در بافت تاریخـی بـه عنـوان بخشـی از شـهر معرفـی می شـود کـه بایـد بـرای حفـظ انسـجام و تـداوم بـا بخـش های تاریخـی پیرامـون ازقواعـد و ضوابـط خاصـی پیـروی کنـد» (توسـلی، ۱۳۶۵، ص ۷۹).

محیـط تاریخـی تنهـا یـک فضـای کالبـدی و فیزیکی نیست بلکه محیطی اسـت برخوردار از مفاهیم، ارزش‌ها و پیام‌هایـی اسـت کـه بـه واسـطه کالبـد انتقـال پیـدا می‌کنـد. مانـدگاری ارزش‌های معمـاری تاریخی امکان پذیـر نیسـت مگر بـا درنظرگرفتن الگوهای ارزشـمند و پایـدار در حوزه معناشـناختی و حـوزه کالبدی معماری کـه منجر بـه هماهنگی‌های کلـی و پیوسـتگی و تداوم اندیشـه‌های معمـاری در محیـط خواهد شـد.

محیـط تاریخی دارای ویژگی ها و مشـخصه هایی اسـت کـه ان را از بافـت هـا و پهنه هـای پیرامونـی و بلافصـل خـود متمایـز می نماید (عزیـزی و آراسـته، ۱۳۹۰، ص ۳۱۶). بـه دنبـال ایجـاد بهانـه‌ای بـرای حضـور انسـان در محیـط تاریخـی پویایـی و تحـرک در جـوار بناهای تاریخـی بـه پیونـدی در گذشـته و حـال منجـر خواهد شـد و گفتگویـی خـلاق در محیـط معاصـر را پدیـد خواهـد آورد و در رونـد شـکل گیری معماری در محیط هـای تاریخـی، روابـط و سـنت‌های موجـود و ناملموس می‌توانـد تولیـد فـرم و الگـو نمایـد. در جمـع بنـدی می تـوان دو دیـدگاه از طراحـی در بافـت تاریخـی را به اختصـار بیان داشـت:

۱. دیـدگاه اول: اهمیـت و احترام به سـاختمان تاریخی و ثـروت فرهنگـی موجـود در محیط تاریخی؛

۲. دیـدگاه دوم: بیـان و القـای روح معاصـر در طراحـی فضـای جدیـد در محیـط تاریخـی.

پیشینه تحقیق

بنابـر آنچـه گذشـت، نگاهـی دوباره بـه نحـوه رویارویی بـا بافت هـای تاریخـی و بـه ویـژه رویکـرد کلـی بـه چگونگـی شـکل گیری سـاختارهای نـو در زمینه هـای تاریخـی و کهـن می توانـد بـه عنـوان یک مسـاله مهم و حیاتـی مـورد بحـث و بررسـی قـرار گرفتـه و مبانـی نظـری، ضوابـط و معیارهـای لازم در ایـن زمینه تدوین و عملیاتـی گردنـد. به هـر حال،منابع مکتـوب و مدون داخلی که مشـخصا به مقوله سـاخت و سـازهای جدید در بافـت هـای تاریخـی پرداختـه باشـند چنـدان زیاد نیسـتند. در کتاب معماری زمینه گـرا (برولین، ۱۳۸۳) اشـاره بـه مـواردی دارد کـه در محوریـت زمینه گرایـی معماری بیشـتر معنـا پیدا می نماید و کمتـر با معماری محیـط هـای تاریخی سـرزمین ایـران ارتبـاط پیدا می نمایـد. بهرام قدیـری (۱۳۸۵) در کتاب سـاختار جدید در محیـط تاریخـی رونـد روشـن تری را بـر اسـاس نوع مداخـلات در نمونه هـای دنیـا مـورد ارزیابـی قـرار می دهـد و بررسـی مـی نمایـد. سـومین اثـر مطـرح شـده کـه به صـورت اختصاصـی در این خصـوص ارائه مطلب نمـوده اسـت کتـاب بناهـای میان افـزا اثـر بیـک زاده و مسـعود (۱۳۹۱) می باشـد که به مباحـث مبانی نظری مرمـت و مداخـلات آن در قطعنامـه هـا و تجربـه هـای جهانـی پرداخـت خوبـی داشـته اسـت و یکـی دیگر از منابـع معمـاری در بافـت موجـود (۱۳۹۳) اثـر «کرامر و بریلتلینـگ» می باشـد کـه بیشـتر جنبـه عملیاتـی و

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

اجرایی دارد و بر اساس نگاه پروژه‌ای دستورالعمل اجرایی مناسبی را ارائه نموده است. تلاش‌های دیگری که در این زمینه صورت گرفته‌اند، غالباً در طرح های فرادست گوناگونی اعم از طرح‌های جامع و به‌ویژه طرح های تفصیلی شهرها یا بافت قدیم و نیز بافت‌های فرسوده شهری بازتاب یافته اند. این طرح‌ها در بسیاری موارد به منظور هدایت ساخت و سازها و پدید آوردن وحدت، به ارائه ضوابط و معیارهای ساخت و ساز پرداخته اند. اما تقریبا در موارد نادری می توان اشاره ای به مبانی نظری و رویکردهای اصولی طراحی بناهای میان افزا در بافت‌ها و زمینه های تاریخی یافت. در منابع خارجی به اقتضای توجه بیشتر آنها به شهرهای تاریخی و بافت‌های کهن و ارزشمند و نیز به دلیل اهتمام جدی‌تر آنها به مقوله شهر و کیفیات آن پرداخت ژرف‌تری نسبت به مقوله ساخت و سازهای جدید و کنترل معمارانه آنها به ویژه در ارتباط با «زمینه» صورت گرفته است

روش تحقیق

در تحقیقات برای شناسایی و حل مسائل، نیاز به دانش و تسلط بر روش‌شناسی‌های علمی و مسیر تحقیق است. تحقیقات کمی و کیفی که از دو مبنای متفاوت پارادایمی‌اند، این مسیرها را مشخص می‌سازند. در هر رویکرد کمی و کیفی برای انجام پژوهش نیاز به ابزار و روش‌های متفاوتی است (مارشال، ۱۳۸۶، ص ۲۵). مقاله حاضر با روش تحلیل و پدیدارشناسانه و با روش گردآوری داده‌های میدانی با نگاهی ویژه به یادداشت‌برداری تئوری و مشاهده‌ای در حوزه منابع مکتوب و از سویی با نگاه موردی به شهرهای ساحلی استان هرمزگان انجام پذیرفته است. روش پدیدار شناسی در این مقاله دستیابی و استخراج الگوها را مدنظر خواهد داشت. سوالات پژوهش عبارتند از: ۱. رویکردهای طراحی در محیط های تاریخی چیست؟؛ ۲. استراتژی طراحی در محیط تاریخی شهرهای ساحلی چگونه است؟؛ و ۳. جایگاه اصالت معماری در اصول طراحی شهر های ساحلی چیست؟

ضرورت مداخله در محیط های تاریخی

عواملی که مداخله در بافت های شهرهای تاریخی که گریزناپذیر می‌سازند و لزوم باززنده سازی شهرهای تاریخی را مطرح می نمایند و یا باعث ساخت و سازهای جدید در این شهرها و بافت ها می شوند، به این گروه ها تقسیم می شوند:

۱- تخریب ساختمان و تغییرات ناشی از دخالت های گسسته در روحیه شهر و روند زندگی شهر، به گونه‌ای تحمیلی از سوی بیگانگان مانند جنگ، شورش ها و غیره.

۲- تخریب ساختمان و یا بخشی از آن و دگرگونی های ایجاد شده ناشی از عوامل طبیعی غیر قابل پیش بینی مثل: زلزله، سیل و غیره.

۳- تغییرات و مداخلاتی که پیوسته با پاره‌ای از نیازهای محلی و (پیش‌تر وابسته به نیازها و سلیقه های فردی و تصمیمات قشر اداره کننده شهر و کم‌تر زاده نیازها و سلیقه های ساکنان بومی) بر فضای کالبدی شهرها اعمال می شوند (بهزادفر و نورمحمدزاده، ۱۳۹۰، ص ۲۷).

مکاتب مداخله در محیط های تاریخی

۱- مکتب کارکردگرایی: این مکتب در صفت خاص نظام پذیری گروه ها، نهادها و سازمان های بزرگتر اجتماعی به عمق می رود، در همان حال به سازمان داخلی ، مشخصات ساختی و مناسبات مشترک آنها می پردازد

۲- مکتب خردگرایی: الدو روسی معماری بناهای تاریخی را دربرگیرنده خاطرات افکار و آثار و نسل متعدد در گذشته می داند و نقش آن را در خلق هویت اسایی می داند.

۳- مکتب فرهنگ گرایی: توجه به میراث فرهنگی و جلوگیری از نابودی تاریخ گذشته را بسیار با اهمیت و ضروری می داند، مرمت و تکمیل بناها به سبک گذشته و کاربری موزه ای از جمله رویکرد های مهم این مکتب است (اسمعیلی سنگری، ۱۳۹۳، ص ۴۱).

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ضوابط بین المللی در ارتباط با طراحی در جوار بافت‌های قدیمی

قطعنامه ها، معاهدات و منشورهای بین المللی عموماً از ساختار یکسانی برخوردار هستند، به این ترتیب که در ابتدا از مسائل مشترک سخن می رود. در ادامه تعدادی از مهمترین این اسناد در خصوص حفاظت و مرمت محوطه ها و شهرهای تاریخی از منظر توسعه و ساخت و سازهای جدید مورد بررسی قرار می گیرند. اسناد گفته شده در برخورد با موضوع مداخلات و ساخت و سازهای جدید از دیدگاه‌های یکسان برخوردار نبوده و بنا به خاستگاه و اهداف خاص خود، موضع گیری های متفاوتی نسبت به موضوع نشان می دهند. از این جهت و به واسطه سهولت مطالعه و ارزیابی، اسناد یادشده پس از بررسی های محتوایی، در قالب سه گروه به ترتیب زیر دسته بندی شده‌اند.

۱- گروه اول: این گروه از اسناد اصولاً یا مخالف ساختارهای جدید در محوطه های تاریخی هستند و یا آنکه با تأکید بر حفاظت، مرمت و بازسازی تاریخی، نسبت به ساخت های جدید به صورت بسیار محدود و حاشیه‌ای برخورد کرده اند.

۲- گروه دوم: در این گروه موضوع ساخت و سازهای جدید به عنوان یک واقعیت و تغییر گریز ناپذیر در بافت پذیرفته شده و با توجه دادن به جنبه هایی محدود از ویژگیها و خصوصیات محوطه های تاریخی، ساختارهای جدید مشروط گردیده اند.

۳- گروه سوم: در این گروه موضوع ساخت و سازهای جدید در محوطه های تاریخی نه تنها پذیرفته شده که تشویق نیز گردیده و در مواردی حضور آن عامل ایجاد روحیه و حیات شهری و یا به عنوان سهم عصر حاضر در میراث فرهنگی معرفی گردیده است. برخی اسناد این گروه با گشاده دستی و توجه بیشتر نسبت به شرایط این حضور به ارایه معیار پرداخته اند.

یکی از نخستین نمونه های این نشست ها، کنگره آتن بوده است که ماده ۷۰ آن به کار بُردنِ سبک های گذشته در ساختمان های جدید واقع در محوطه تاریخی را مردود اعلام می کند. این ماده هر گونه بازگشت به گذشته را نفی می کند. زیرا به اعتقاد شرکت کنندگان در آن کنگره، شاهکارهای گذشته طریق تفکر و اندیشه های زیبایی شناسی هر نسلی را به ما نشان می دهند. تقلید گذشته همان تن در دادن به دروغ بوده و به معنای بالابردن «بدل» تا «اصل» است؛ چون هیچ گاه نمی توان شرایط کهنِ کار را تجدید کرد (حبیبی، ۱۳۸۴، ص ۱۵۲).

ماده یک از کنگره وِنیز در این باره معتقد است که مفهوم اثر تاریخی نه تنها شامل ساخته های منفرد معماری می گردد، بلکه «فضای شهری» و مناظری را که شاهد گویایی از یک تمدن خاص، از یک تحولِ مشخص یا از یک حادثه تاریخی به شمار می آیند نیز در بر می گیرد. ماده ۶ از همین کنگره بر حفاظت محیط اطراف علاوه بر نگه داری ابنیه تاریخی تاکید می ورزد. احداث هرگونه ساختمان جدید در آن محیط و همچنین تخریب بناها و یا تغییر نحوه استفاده از آنها به طوری که در روابط، حجم و رنگ آن ها تاثیر بگذارد، به کلی ممنوع است. بیانیه بوداپست نیز بر کلیت گذشته، حال و آینده تاکید داشته و اعتقاد به حفظ هماهنگی میان هر سه زمان دارد. اهداف این بیانیه عبارت اند از:

الف) معماری معاصر در مجموعه های ساختمان قدیمی، و ب) باززنده سازی ابنیه یا بافت با عملکرد مناسب.

اصول پیشنهادی بیانیه بوداپست نیز ضمن ارزش قائل شدن به مجموعه های تاریخی، بر اجتناب از هر گونه تقلید از مجموعه ها و ابنیه تاریخی گذشته تاکید می کند. بیانیه ترینیدا نیز استفاده از شیوه های معماری بومی، بهره گیری از مصالح محلی و مشارکت مردم بومی در تصمیم گیری های حفاظتی را توصیه می کند. اساس طرح مسئله ساختار جدید در محیط تاریخی به طور شاخص در قرن ۱۹ همراه با گذار از جهان سنت به مدرن مطرح می شود

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۱. استراتژی های طراحی؛ ماخذ: کرامر- بریتلینگ، ۱۳۹۳، ص ۹۰.

مرحله اول	مرحله دوم	مرحله سوم	مرحله چهارم	مرحله پنجم
طراحی با تاریخ	تعریف عملکرد مناسب	مدرن سازی	انطباق	بیان معمارانه
-	مداخله های حساس	-	جایگزینی	همخوانی
-	-	-	-	پیوند و بازنمایی

(حبیبی، ۱۳۸۴، ص ۲۱۵).

ضوابط طراحی در شهرهای ساحلی

در ادامه بحث ضوابط بین المللی باید به ضوابط خاص شهرهای ساحلی اشاره داشت، در این خصوص همایش عمومی بین المللی UIA (شهرهای کناره دریا و مناطق ساحلی توریسم و توسعه در سال ۲۰۰۷) در شهر کاوالا یونان برگزار شد؛ نکات ذیل اشارات کلیدی به طراحی در محیط های تاریخی شهر های ساحلی دارد:

۱- ارزش استراتژیک محدوده های کناره آب برای رشد کل شهر: الف: پاسخی به نیاز گسترش شهر در محدوده مرکزی و ب: راحتی از نظر کیفیت و کمیت در تقابل با نتایج منفی گسترش شهر در حومه.

۲- فاکتور موقعیت شاخص کناره آب در شهر: الف: به مراکز شهر بسیار نزدیکند، حتی اگر در گذشته دسترسی مشکل بوده است و ب: بازیافت کناره آب به معنای فراهم کردن فضاهایی برای معرفی فعالیت های جدید است.

۳- تاریخچه غنی از زیر ساخت ها و ساختمان های قدیمی: الف: ترمیم ساختمان های قدیمی با ارزش و تخصیص کاربری جدید و ب: حفظ و نگهداری هویت اصلی مجموعه.

۴- ایجاد تماس مستقیم با آب: الف: دسترسی آزاد مردم به کناره آب و ب: آب به عنوان منبعی با ارزش دیده می شود. و ج: آب عنصری مثبت برای کیفیت جدید شهری است.

۵- ارزش سمبلیک و باشکوه کناره آب: همچنین در خلال کنفرانس جهانی آینده شهرها و نمایشگاه ۲۰۰۰ در برلین، ۱۰ معیار برای توسعه پایدار محدوده های کنار اب تصویب شد.

۶- حفظ کیفیت اب و محیط زیست: کناره آب بخشی از استخوان بندی اصلی شهر است. هویت تاریخی شخصیت بخش است. اولویت دادن به کاربری های مختلط و دسترسی عمومی شرط لازم است چه به لحاظ بصری و چه به لحاظ فیزیکی و برنامه ریزی با مردم و برای مردم به فرایند اجرا سرعت می بخشد. مشارکت عمومی عنصر کلیدی و پایدار است. توسعه کناره آب فرایندی طولانی مدت است و احیا فرایندی مداوم است. کناره اب از ارتباطی بین المللی منتفع گردد (پور جعفر، ۱۳۹۲، ص ۵۹-۶۰).

استراتژی های طراحی

در خصوص طراحی در محیط های تاریخی، مبانی ذیل به عنوان استراتژی های طراحی در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است.

الف- طراحی با تاریخ

چالش استفاده از ساختمان های آسیب دیده به عنوان پایه و زمینه ای برای طرح های جدید نخستین بار در زمان مدرنیته و بعد از ویرانی های جنگ جهانی دوم مطرح شد. رویکرد مهم به بخش های تاریخی موجود و توصیف ارزش های ظاهری بوده است. معماری کالبد قدیم از طریق مادی گرایی خود و با به کار بردن مفاهیم ساختاری و رویکردهای طراحی جدید به عنوان نمودی از حال و آینده‌ای که از آن بر خواهد خواست، خود را برجسته تر می کند. علاقه تجدیدشده به محیط ساخته شده تاریخی و شهری موجب رواج مجدد کار بازسازی و تبدیل در دهه ۱۹۷۰ شد از نقطه نظر تئوریک آمادگی بیشتر برای الهام گرفتن از بافت ساختمانی تاریخی و ایجاد

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

چیـزی جدیـد از میـان ویژگی های خـاص آن، اهمیت ویـژه ای دارد. ایـن نـوع تحلیـل مبتنی بـر ویژگی های خـاص هـر مـکان، روح یک مـکان، همچنین مـی تواند بـرای فرآینـد طراحی بـه روش های دیگری مهار شـود. «برنهـارد هاوسـلی» روشـی را بـرای تحلیل انتقـادی از الگوهای سـاده هندسـی تقلیـل داده در حالـی که پایه ای مشـترک بـرای قدیم و جدید اسـتنتاج مـی کند در ایـن حالـت طراحـی جدید به عنـوان تداومـی از الگوی پیشـرفت بـه حسـاب مـی آیـد و بـه ایـن ترتیـب بنای جدیـد هـم از نظـر سـاختاری و هـم از نظـر تاریخی به مـکان مرتبط اسـت. حتی اگر در ظاهر کاملا ناهمسـان به نظـر بیاید (کرامـر- بریتلینـگ، ۱۳۹۳، ص ۹۸).

ب- تعریف عملکرد مناسب

ایـن تصـور که بهتریـن اسـتفاده از بنای قدیمـی تداوم عملکـرد فعلـی آن اسـت، نخسـتین بـار صراحتـاً در منشـور ۱۹۶۴ ونیـز مطـرح شـد (فلامکـی، ۱۳۸۶، ص ۲۱۵).

پ- مداخله های حساس

پـلان سـاختمان، توزیـع فضـا ها و الگـوی رفـت و آمد در بنـای قدیمـی، اغلـب بـا مـوارد مشـابه در چیدمـان معمولـی کـه ممکـن اسـت هنـگام تعریـف بـرای بنای جدیـد بـه کار رود، متفـاوت خواهـد بود. ارتفـاع فضاها ممکن اسـت بسـیار زیاد یا بسـیار کم باشـد و تناسـب، شـکلها و توالـی فضاها در بنای قدیمـی عموماً با تکامل بنـا، الگوی کاربـرد و محدودیت های تکنیکـی آن زمان مشـخص می شـدند، اغلـب الگـوی تاریخـی جریـان و دسترسـی در مقایسـه بـا ضـرورت هـا و نیـاز هـای امـروزی نامتعارف می باشـد (تیـزدل، ۱۳۸۸، ص ۵۳).

ت- مدرن سازی

بهبـود بنا بـه منظور اهـداف کنونـی چه به نـام انطباق شـناخته شـود، چه بـه نام ارتقای سـطح، مدرن سـازی بخـش طبیعـی از چرخه حیـات بناسـت. معیارها تغییر می کننـد و بناهـای موجـود به طـور مـداوم بـرای سـازگاری بـا انتظـارات فعلـی هماهنـگ مـی شـوند (همـان، ص ۱۱۱).

ث- انطباق

انطبـاق بناهـای موجود بـرای اطمینان از کاربـرد مداوم آن هـا جنبـه اصلـی طراحـی معمـاری در بافت هـای سـاخته شـده موجـود می باشـد. بعـد از جنـگ جهانی دوم، دوره بازسـازی بـا اقدامـات ابتـکاری بسـیاری در تکمیـل بقایـای ناتمـام شـناخته می شـود. اصـل تداوم بخشـی بـه سـاختار موجـود بنـا اما در فرم سـاده شـده اسـت. از میـان تمـام رویکردهـای مختلـف بـه انطبـاق، اسـتراتژی تبدیـل به طـور وسـیعی در میـان معماران در گذشـته اتخاذ شـده اسـت. تبدیـل در ابتدا بـر طراحـی دوباره فضاهـای موجود و انطبـاق با کاربری جدیـد تمرکـز مـی کنـد (کرامـر - بریتلینـگ، ۱۳۹۳، ص ۱۱۲). مسـاله کلیـدی این اسـت که چگونـه هر دو بخـش با هـم مرتبط می شـوند. نه تنها این مسـئله در مـورد فـرم و شـکل بـوده بلکـه در خصوص مـوارد فنی و سـازمانی نیـز صـادق می باشـد. ایـن تصـور کـه بنای موجـود می توانـد از طریـق افـزودن الحاقـات جدیـد بـدون تغییر باقی بمانـد در واقعیت کمتر صادق اسـت. حتـی زمانی کـه هیچ کار سـاختمانی در بنـای قدیمی انجـام نشـود، دسترسـی هـای جدیـد، ورودی هـا و مفاصل بایسـتی برای اتصال دو سـاختمان ایجاد شـوند و این کار اغلب به تغییر در روش دسترسـی و اسـتفاده از بنـای موجـود منجـر می شـود (برولیـن،۱۳۸۳، ص ۸۶).

ج- جایگزینی

در فرآینـد جایگزینـی همیشـه جایگزین وجـود دارد و بـه جای اصل نشسـته اسـت و صرفـا برگردانـی از اصل تلقی می شـود.

چ- بیان معمارانه

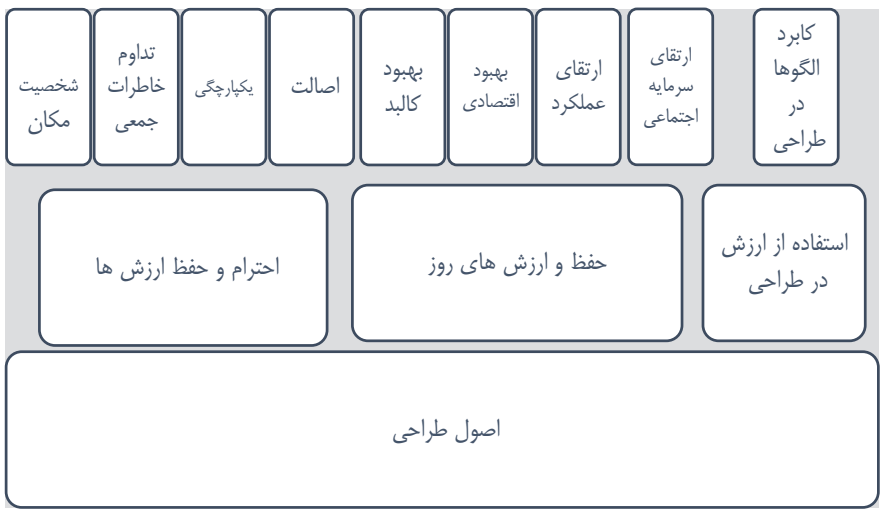
هـر چقـدر هم که مفهوم طراحی یا اسـتراتژی مناسـب باشـد، نتیجـه نهایـی توسـط کیفیـت هـای ظاهـری و هنری طرح کلی مشـخص می شـود. چگونه سـاختمان جدیـد بـا قدیـم ارتبـاط دارد آیـا مداخلات مشـهودند یـا خیـر. احتمـالات از تطابـق همبسـتگی حداکثـر تـا تضـاد آشـکار درجه بنـدی مـی شـوند. هـر طرحی که در بافـت سـاختارهای موجـود ایجـاد مـی شـود بایـد پاسـخگوی این مسـاله باشـد که الحاقـات جدید چطور

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۲. اصول در مرمت شهری؛ ماخذ: فلامکی، ۱۳۷۹، ص ۷۶.

جدول ۳. اصول طراحی در محیط تاریخی؛ ماخذ: حناچی، ۱۳۹۱، ص ۸۹.

مدیریت شهری
فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

خـود را بـا آنچه که قبلا وجود داشـته مرتبـط و یا خود را از آن متمایـز مـی سـازند (رادول، ۱۳۹۲، ص ۴۳).

ح- همخوانی

تـداوم فرم هـای موجـود و روندهـای معمـاری رویکرد سـاده‌ای بـرای هماهنـگ سـازی طرح‌هـای جدیـد و قدیمـی می‌باشـد. جایـی کـه فرم‌هـا، رنگ‌هـا مصالح و سـاختاهای مشـابه بـرای بناهـای جدیـد بـه کار می‌رونـد و جایـی کـه الحاقات همخوان بـا حجم اصلی، بـه کار می‌رونـد، نتیجـه هماهنـگ ولـی ابتـدا اندکـی بـی روح خواهـد بـود. بـا این وجـود تفاوت‌هـای جزئی میـان بنـای جدیـد و اصیـل جایـی بـرای نمـود فراهم مـی سـازد. طرح جدید خـود را از طریق تفـاوت ظریف و نـه تضـاد مسـتقیم، خـود را از بنای موجـود باقی می مانـد. از طریـق انتخـاب دقیـق مصالـح و ابـزار هنـری، عنصـری جدیـد بـا عنصـر قدیـم مشـابهت پیـدا مـی کنـد. بـا درگیر شـدن با ویژگی‌هـای اصیـل تبادل نظر میـان جدیـد و قدیـم حاصـل مـی شـود. دنبالـه‌روی از سـنت مزیـت ارتبـاط هماهنگ بـا اصالـت و اجتناب از گسـیختگی فنـی و سـاختاری را داراسـت(کرامر -بریتلینـگ، ۱۳۹۳، ص ۱۳۲).

خ- پیوند وبازنمایی

شـیوه‌ای کـه جدیـد و قدیـم با هـم مطرح می شـوند، مشـخص می‌سـازد کـه بنـای موجـود نقـش اصلـی یا

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

حمایتی ایفا می کند. در نقطه ای که آن ها با هم پیوند می یابند می توان به ارزشی که توسط معمار به بنای موجود داده می شود پی برد، و به طور کلی می تواند موقعیت وی را در ارتباط با تداوم تاریخی معماری درنظرگرفت. تقریباً در تمام طرح های ایجاد شده در بافت های بناهای موجود رابطه نخستین بخش بصری از دو قطبی بودن قدیم و جدید و جدایی گذشته از حال می باشد (همان، ص ۱۴۴). در این خصوص معیارهای راهبردی متناسب با معیارهای سازماندهی مطرح می باشند این معیارهای در خصوص زمینه تاریخی که محیط تاریخی را شکل می دهد عبارتند از: تنوع فضایی یا گوناگونی-توزیع متعادل گروههای فعالیتی- پیوستگی ساختاری- انسجام کالبدی، فضایی- اولویت های عرصه های همگانی (محمودی و اسلامی، ۱۳۹۰، ص ۹۰).

مداخلات در مقیاس شهر و محیط تاریخی، متناسب سازی ابعاد پیکره قدیمی شهر با آمد و شد و نیاز های پیکره های کالبدی-کارکردی است. از سویی پرداختن به شکل روانی بناهای تاریخی در طول شریان های توسعه شهری خواهد بود. شهر به عنوان موجودیتی زنده و پویا، اگر دگرگون نشود می میرد و این دگرگونی های همزمان در گستره ای کالبدی و ارتباطی، جمعیتی، فرهنگی و تولیدی و خدماتی تحقق می پذیرد.

در مرمت شهری ویژگی های اصلی و اساسی وجود دارد که در اولین گام نگهداشت پیکره های کالبدی بناها قرار دارند که البته این امور مداخلات در چارچوب شهر و از طریق الگوبرداری محقق می شود (فلامکی، ۱۳۷۹، ص ۷۶).

معماری همیشه با زمان مرتبط است. بناهای طوری طراحی می گردند تا هدف مشخصی را جواب دهند، مصالح و شکل آن ها به گونه ای است که با ابزارها، تکنیک ها و سنت های موجود مشخص می شوند. وقتی این ساختمانها تکمیل می شوند همگی در معرض تغییر شکل های بعدی هستند. تغییر شرط طبیعی زندگی است (کلانتری و پوراحمد،۱۳۸۴، ص ۱۴).

اصول طراحی در محیط تاریخی

می توان بر اساس مطالعات انجام گرفته و معماری موجود در هر محیط تاریخی و بر همین مبنا رویکرد های مداخله به سه جنبه اصلی در طراحی اشاره داشت که مبنای الگوی معماری مداخلات خواهد بود.

اصل اول: احترام و حفظ ارزش های تاریخی و فرهنگی در طراحی

رعایت شخصیت مکان: زمانی که انسان در یک فضا قرار دارد، در شخصیت محیطی آن فضا قرار می گیرد؛ مداخله انسان ها در مکان زمانی بیش از همه موفق خواهد بود که بتواند در وهله اول شخصیت اصلی مکان را بشناسد و محیط هایی را خلق نماید که با این شخصیت بیشتر هماهنگ باشد (پرتوی، ۱۳۸۲، ص ۴۴). از این روست که بر اساس ماده ۶ قطعنامه ونیز (ساخت هر گونه ساختمان جدید در بافت قدیمی و همچنین تخریب بناها و یا تغییر نحوه استفاده از آنها به طوری که در روابط، حجم و رنگ آن ها تاثیر بگذارد، به طور کلی ممنوع است) و بررسی الگوهای موجود دست یابی به فضایی حائز اهمیت است که به روح ویژگی هایی فضایی منجرشود (کرامر - بریتلینگ،۱۳۹۳، ص ۲۷).

رعایت اصالت: بر مبنای سند نارا در خصوص اصالت (۱۹۹۴)، توانایی برای درک ارزش های میراثی، به میزان معتبر یا موثق بودن و در نتیجه، اصیل بودن منابع داده ها بستگی دارد. باید گفت اصالت یک کار هنری، میزان راستین بودن وحدت ذاتی فرایند خلاق و نمود فیزیکی آن کار و نیز تاثیرات پیام آن در طول زمان تاریخی آن است (حناچی، ۱۳۹۱، ص ۲۱۶). در این مبحث، حفاظت معماری به عنوان شاخصه ای بر مبنای اصالت به روندی پویا منجر خواهد شد، بر این مبنا اثر تاریخی به عنوان یک اثر پویا با رویکر اصالت مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت،

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

در ایـن میـان توجـه به نمودهـای عینی ایـن مفهوم در رابطـه متقابـل میـان بخش هـای قدیمـی و جدیـد اثر تاریخـی انطبـاق بیشـتر رونـد حفاظـت بـر ارزش های بومـی و غنـای تلقـی از اصالـت را در پی خواهد داشـت (پـدرام، اولیـا و وحیـد زاده، ۱۳۹۰، ص ۲۵).

رعایـت یکپارچگی: می تـوان یکپارچگی بافـت را با رعایـت ارتبـاط هـا و پیوسـتگی هـا از نظـر دیـداری و سـاختاری (کالبـدی و عملکـردی) حفـظ کرد.

رعایـت تـداوم خاطـرات جمعی: تـداوم خاطرات جمعی بی شـک ایجـاد حـس تعلـق بـه مـکان را بـه همـراه خواهـد داشـت. می توان با تاکید بـر بکارگیری فضاها و عناصـر نمادیـن، سلسـله مراتب های گوناکـون ارتباطی فضاهـای جمعی و عمومی، نوع شناسـی ارتباط کالبدی فضاها که دسـت کـم فرهنگ رفتـاری فضاها در محیط تاریخـی را مخـدوش نکنـد تـداوم خاطـرات جمعـی را بیشـتر تضمین مـی کنـد (Orbasli,۲۰۰۸: ۸۹).

اصل دوم: حفظ و ارتقای ارزش های روز در بافت؛

اصـل سـوم: اسـتفاده از اصول ارزشـمندی بناها در طراحـی بناهـای جدید.

بـه نوعـی مـی تـوان در فرآینـد یکپارچگـی بـه مفهوم

جدول ۴. رویکردهای طراحی؛ ماخذ: نگارنده.

رویکرد	جنبه ها	زمینه فکری	تصویر	نمونه موردی
تضاد و تباین	تمایز (سنت) تضاد	اشتراک با زمینه جدید و قدیم		ژرژ پمپیدو
تشابه بیشینه ای	هم افزایی سبکی	الگوی معماری		هتل یزد
حفظ نما	تخلیه درون	پوسته		رایشستاک
نماسازی تزیینی	ساماندهی پوسته	پوسته		بافت جویباره
عناصـــر وحـــدت بخش	زمینه	الگوی معماری		بدنه چهار باغ
معماری خنثی	عدم تعامل			
ناپایدار	فانتزی	تضاد		مسجد جامع میبد
ناآشکار (آئینه ای)	شفاف سازی آئینه ای (بازتاب) پنهان سازی	پنهان سازی		موزه لوور
زمینه گرا	تداوم	الگوی زمینه		مجتمع دزفول

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

وحدت اشـاره نمـود که خود یکی از معیـار های زیبایی و ارزشـمندی هـای محیـط تاریخـی اسـت، وحـدت و هماهنگـی در محیـط تاریخـی دارای مولفه هـای متنوعـی اسـت که می تـوان به آن ها اشـاره نمـود: الف: وحـدت در فرم هـای کالبـدی؛ ب: وحـدت در الگوهای فضایـی؛ ج: وحـدت در عناصـر معمـاری؛ د وحـدت در الگوهـای سـازه ای و مصالـح؛ و ه: وحدت در هندسـه و نقشـمایه (مسـعود- بیـک زاده، ۱۳۹۱، ص ۳۹).

رویکردهای طراحی در محیط تاریخی

در خصـوص طراحـی در محیط تاریخـی رویکردهای به طـور کلان وجـود دارنـد کـه بـر این مبنـا می تـوان به روش هـای ذیل اشـاره نمود.

از آنجـا کـه هـر اثـر معمـاری در ارتبـاط بـا آنچـه در پیرامـون آن قـرار دارد درک می شـود، لـذا نحوه ادراک دانـه هـای موجـود پیرامـون و کیفیـت معمـاری آن ها متاثـر از سـاختارهای جدید خواهد بود (مسـعود، بیک زاده، ۱۳۹۱، ص ۲۵). پیرامـون مـا اساسـا تحـت تاثیـر معمـاری اسـت. از چشـم اندازهـای وسـیع فرهنگـی تا همسـایگی های محلـی، بناهـای تاریخـی شـخصیت و ظاهـر محیط ما را مشـخص می کنند. شـهرها تا حدود زیـادی با شـکل ظاهـری و ترتیب بناهایشـان شـناخته مـی شـوند و این ثابـت می کند که یک مـکان در طول سـال های طولانـی، قابـل تشـخصی باقـی می مانـد. معمـاری ویژگی هـای متمایـز یـک مـکان از جمله روح و هویـت آن را مدیریـت می کنـد. ایـن اصطلاح شـامل ویژگی هـای مانـدگار و جدیـد و نیـز پتانسـیل یـک محیط سـاخته شـده اسـت و نگهداری و توسـعه مداوم از تکالیـف اولیـه طراحی شـهری اسـت.

گذشـته از بناهـای برجسـته و مهـم زمان تمام شـهرها و نواحـی بـا تنـوع و بافت سـاختمان هایشـان که ارزش هنـری و معمـاری متفاوتی دارند شـناخته می شـوند و حامـل بسـیاری از خاطره های شـخصی در طـول زمان و همچنیـن بخشـی از حافظـه جمعی هسـتند. اهمیت تـداوم معمـاری و جهتـی که به دسـت می دهـد زمانی آشـکار می شـود که سـاختار شـهری به سـرعت تغییر شـکل می دهند (کرامـر -بریتلینـگ، ۱۳۹۳، ص ۲۲).

هنگامـی کـه بنا به دلایـل مختلف، حضور سـاختارهای جدیـد در زمینـه ی تاریخـی ضرورت می یابـد، طراحی بناهـای جدید می بایسـت سـازگار با زمینـه ی تاریخیِ موجـود درنظـر گرفتـه شـود. بایـد توجه داشـت درک زمینـه و سـازگاری بـا بناهـای مجـاور، هرگـز بـر تقلید صـرف متکی نبـوده و از یک معمـاری معاصر جلوگیری نمی کنـد و در حقیقـت معمـاری معاصرِ موفـق به آن نیـاز دارد. از آنجـا که سـازگاری سـاختار جدید به طرحِ زمینـه ی تاریخـی آن وابسـته اسـت، تعریف مشـخصی بـرای آنچـه کـه سـازگار خواهـد بـود و یـا ناسـازگار، بـه طـور مطلـق، وجـود نـدارد. آنچـه کـه در ایـن بین مهـم اسـت، این اسـت کـه بـا اسـتفاده از رهنمودهای طراحـی، سـازگاری چگونـه می توانـد حاصل شـود. در ایـن راسـتا درک زمینـه ی طراحـی جهـت پاسـخ بـه کیفیت هـای خاص و یـا محدودیت هـای آن در اولویت تمـام امـور قـرار دارد. بـا توجـه به مـوارد عنوان شـده، دیاگرامـی شـامل پنج شـاخص کلی کـه در خصوصیت یـک زمینـه ی تاریخـی مؤثـر هسـتند و عواملـی کـه می بایسـت در ارتبـاط بـا هـر یـک از ایـن شـاخص ها در هنـگام طراحی سـاختارهای جدید مـورد توجه قرار گیرنـد، ارائـه می-گردد. باید درنظر داشـت که برخی از ایـن عوامـل دارای تأثیـر همزمان بر روی شـاخص های دیگـر نیـز هسـتند. بـرای مثـال اهمیـت خط آسـمان موجـود و یـا لحـاظ کـردن فضایـی واسـط بیـن بنـای جدیـد و قدیـم، بـه منظور کاهـش تأثیر مقیـاس بنای جدیـد، از جملـه عواملـی می باشـند کـه در مقیـاس سـاختار جدید می بایسـت مـورد توجه قـرار گیرند، اما از آنجـا کـه ایـن عوامـل دارای تأثیر بیشـتری بر شـکل سـاختار جدید می باشـند تحـت عوامل مـورد توجه در ایـن شـاخص عنـوان شـده اند. بـه طـور کلـی توجه به هـر یـک از این عوامـل می-تواند منجر بـه راه حل های گوناگـون و گاه مشـترکی شـود کـه بر حسـب شـرایط هرزمینـه ی تاریخـی متفـاوت خواهنـد بـود و تنهـا بـا درک درسـتی از خصوصیـات زمینـه ی تاریخـی قابـل دسـت یابی می باشـند (شـاه تیموری، ۱۳۹۱، ص ۳۸). تبیـن الگـوی سـاختار جدیـد مسـتلزم شناسـایی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

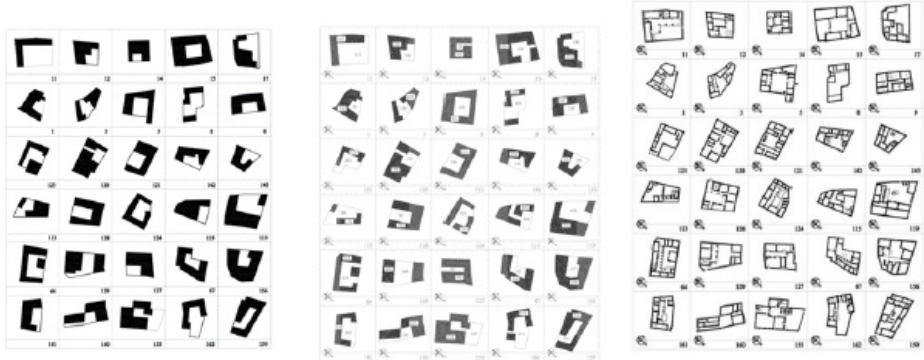
جدول ۵. طراحی ساختار جدید؛ ماخذ: شاه تیموری، ۱۳۹۱، ص ۴۰.

عوامل موثر در خصوصیت زمینه تاریخی جهت طراحی ساختار جدید				
کاربری	موقعیت قرار گیری	مقیاس	شکل	مصالح و جزییات

جدول ۶. الگوی معماری مسکن حاشیه خلیج فارس؛ ماخذ: نگارنده.

	الگوی شماره ۱	الگوی شماره ۲	الگوی شماره ۳	الگوی شماره ۴
فرم حیاط	خانه های ال شکل	خانه های یو شکل	خانه های خطی	حیاط مرکزی
شکل الگو				
درصد الگوی موجود در بافت	٪ ۴۸	٪ ۳۵	٪ ۱۰	٪ ۷

جدول ۷. الگوی های چهارگانه مسکن؛ ماخذ: نگارنده.

جدول ۸. الگوی های توسعه مسکن؛ ماخذ: نگارنده.

الگوی هـای ارزشـمند موجـود اسـت کـه بنـا بـر مبانی نظـری مداخله های عنوان شـده در بخـش های فوقانی مقالـه بـه عنـوان سـاختار اصلـی مداخله شـناخته می شـود بـه همیـن دلیـل در شـهرهای سـاحلی دارای معمـاری و محیـط تاریخـی ارزشـمند از جملـه بنـدر لافـت، بنـدر کنـگ و بنـدر لنگـه ارزیابـی در معمـاری غالـب برجـای مانـده کـه از گونه مسـکونی اسـت انجام پذیرفتـه اسـت. در این راسـتا در ۵ الگوی کلان دسـته بنـدی صـورت گرفتـه اسـت. در رابطـه جـز از کل الگوی هایـی قـرار گرفته انـد که پهنه کارکـردی خاص

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

دارنـد. در بحـث کیفیـت فضایی الگوهایی کـه فضاهای معینـی را شـرح مـی دهنـد ماننـد شـفافیت و انعطاف پذیـری در خصـوص پیونـد محلـه بـه رابطـه تـک دانه هـای معمـاری بـا محیط تاریخی اشـاره دارد کـه از چه الگویـی پیـروی مـی کنـد در خصـوص اجـرای برتر در خصـوص عملکـرد و کارایـی فضاهای معمـاری مد نظر اسـت و در نهایـت در سـطح کارایـی هـدف یـک جـا گردامـدن همـه الگوها و درآمدن بهتریـن گزینه مطرح خواهـد بود.

با مطالعه زمینه تاریخی در شـهرهای سـاحلی و تحلیل قیاسـی نمونه هـای برداشـت شـده در خصـوص الگوی مدخلـه و دسـت یابی بـه زبان الگـوی معمـاری موجود ارزشـمند، می تـوان نتایـج ذیل را بررسـی نمود .

بررسـی الگوی شـکلی مسـکن به عنوان معمـاری غالب در محیـط ارزشـمند تاریخـی شـهر سـاحلی در اجزای مختلـف در رونـد توسـعه خود مـورد ارزیابـی و تحلیل قـرار گرفتـه اسـت کـه رونـد ذیـل نشـانگر ایـن الگوی پایـه می باشـد.

تحلیل داده ها

بـا توجـه بـه بررسـی های انجـام شـده در خصـوص الگـوی معمـاری مسـکن ارزشـمند در محیـط هـای تاریخـی سـاحلی می تـوان بـر اسـاس متغیر هـای پایه کـه در جـدول زیر ارائه شـده اسـت. بـه ارائـه الگوهایی پرداخـت کـه بـر ایـن مبنـا بتـوان الگـوی مداخلـه را تعریف پذیـر نمـود. تاکیـد ایـن مقالـه بـر پایـه تعریف مداخلـه در محیـط تاریخـی اسـت کـه اصالـت فـرم و

جدول ۹. زبان الگوی طراحی مسکن در حاشیه خلیج فارس؛ ماخذ: نگارنده.

الگو	توصیف	نوع الگو					
		جز از کل	کیفیت فضایی	پیوند با محله	اجرای برتر	سطح کارایی بالا	
نشانه های محلی		■	■	■			
پیوند با محله		■	■	■			
ورودی		■	■	■			
عرصه خصوصی		■	■				
عرصه جمعی		■	■				
حیاط		■		■			
مطبخ		■					
ایوان		■					
سطوح گردش عمودی		■		■			
بام های محرم شده		■		■			
سطوح گردش افقی		■					
اتاق		■					
اتاق بادگیر		■					
انبار		■					
فضاهای انعطاف پذیر			■		■		
تهویه طبیعی					■		
نور طبیعی					■		
شفافیت			■		■		
چشم انداز			■	■	■		
برایند تمام الگو ها و رسیدن به یک پاسخ منطقی						■	

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۴۷ تابستان ۹۶
No.47 Summer 2017

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

تصویر ۱۰. تبیین الگوی معماری در محیط های تاریخی شهرهای ساحلی؛ ماخذ: نگارنده.

کالبدی را مدنظر قرار می دهد و بر این مبنا علاوه بر الگوهای فرمی، روش مداخله و الگوهای کالبدی مسکن نیز از جمله شاخصه هایی خواهند بود که راهکار را تعریف می نماید.

تحلیل الگوی معماری در محیط تاریخی شهرهای ساحلی بر پایه زبان طراحی الگوی معماری مسکن

با توجه به بررسی های انجام شده می توان نمونه های ذیل را به عنوان الگوی های مداخله کاربردی در محیط تاریخی شهرهای ساحلی جنوب کشور (حوزه خلیج فارس) به عنوان نمونه ارائه داد.

نتیجه گیری و جمعبندی

مراکز تاریخی شهر ها تشکیل دهنده کلیت وسیعتری است و باید به عنوان بخشی از واقعیت پویای زمان حال و نه صرفا به عنوان یک موضوع ایستا و جذب توریست مورد مطالعه و تحقیق قرار بگیرد . لذا مخالفت با احداث ساختارهای جدید در واقع توقف حیات شهر و یا سوق پویایی آن به سمت ایستایی به شمار می رود. از آنجا که یک ساختار جدید با توجه به موقعیت و طراحی اش می تواند اثر زیان آور یا سودمندی بر محیط پیرامونی خود یا بنای با ارزشی که در مجاورت قرار دارد داشته باشد هدف از یک طراحی در زمینه تاریخی در درجه نخست باید حفظ کیفیت های خاصی باشد که خصوصیت یک مکان را ایجاد می کنند. در این راستا حفظ ارزشها اصالت و یکپارچگی مکان می بایست در الویت های هر مداخله ای معمارانه ی جدید قرار گیرد و هرگونه مدخله در بافت می بایستی مبتنی بر اصول و مبانی ساختارهای جدیدبه ضرورت طرح یک راه حل مناسب، جهت مقابله با پدیده گسترش بیرویه شهرها از یک طرف، و تغییر نگرش نحوه مداخله در بافت های درونی قدیمی و ناکارآمد از طرف دیگر، سبب تکامل یافتن چارچوب های نظری این نحوه مداخله در بافتهای شهری، با هدف استفاده هر چه بهتر از فضاهای خالی در محیط های تاریخی گردد. این استراتژی ها، اصول و رویکردها جنبه کلی داشته و باید نسبت به هر محیط تاریخی و بر اساس ویژگی های معماری در هر منطقه زیستی نوع ساختار بر اساس موارد یاد شده جنبه عملیاتی و اجرایی به خود گیرد.

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

منابع و ماخذ

اسمعیلی سنگسری، حسین (۱۳۹۳) راهکارهای احیا بافت های تاریخی به مثابه هویت واجد ارزش شهری، دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری، شماره ۳۷، تهران، ۳۵-۵۶

برولین، برنت سی (۱۳۸۳) معماری زمینه گرا، سازگاری ساختمان های جدید با قدیم، ترجمهٔ راضیه رضازاده، اصفهان، نشرخاک.

بهزاد فر، مصطفی و نور محمد زاده (۱۳۹۱) بافت شناسی بافت کالبد تاریخی شهر یزد با نگرش سیستمی، دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری، شماره ۲۹، تهران، صفحه ۳۲-۴۸

پور جعفر، محمد رضا، (۱۳۹۲) طراحی شهری محیطی کنار آب، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.

تیزدل، استیون، اک، تنر و هیث، تیم (۱۳۸۸) احیای محله های تاریخی شهر ها، ترجمهٔ ساریخانی، شیراز، انتشارات نوید شیراز.

توسلی، محمود (۱۳۷۰) طراحی شهری در بافت قدیم شهر یزد، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.

حبیبی، محسن و مقصودی، ملیحه (۱۳۸۴) مرمت شهری، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

حناچی، پیروز (۱۳۹۱) مرمت شهری در بافت های تاریخی ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

رادول، دنیس (۱۳۹۲) حفاظت و پایداری در شهر های تاریخی، ترجمهٔ پیروز حناچی، یلدا شاه تیموری، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

عزیزی، محمد مهدی و آراسته، مجتبی (۱۳۹۰) طراحی الگوی برنامه ریزی راهبردی در توسعه فضاهای رها شده شهری با استفاده از رویکرد تلفیقی فازی و swot ، دو فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری شماره ۲۸، تهران، صفحه ۳۱۴-۳۳۰

فلامکی، منصور (۱۳۸۶) باززنده سازی بناها و شهرهای تاریخی، تهران، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

قدیری، بهرام (۱۳۸۵) ساختارهای جدید در محیط های تاریخی، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی.

کرامر یوهانس و برتلینگ استفان (۱۳۹۳) معماری در بافت موجود، ترجمه رضا ابویی و رامین رضایی، فرزین مرادی، یزد، دانشگاه آزاد اسلامی یزد.

کلانتری، حسین و پور احمد،احمد (۱۳۸۴) فنون و تجارب برنامه ریزی بافت‌های تاریخی شهرها، تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی.

محمودی، محمد مهدی و اسلامی، لیدا (۱۳۹۰) بررسی راهکارهای بهبود و سازماندهی یکپارچه بافت فرسوده ساحلی، دوفصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری، شماره۲۸، تهران، صفحه ۸۱-۹۲

مسعود، محمد، بیگ زاده شهرکی، حمید رضا (۱۳۹۱) بناهای میان افزا در بافت های تاریخی مبانی طراحی و معیارهای ارزیابی، تهران.

NEMW (2001) "Strategies for Successful Infill development", Northeast-Midwest Institute Congress for the New Urbanism. Retrieved from: http://www.nemw.org/infillbook.htm (2008)

Orbasli, Aylin (2008), Architectural Conservation: Principles and Practice, Blackwell Science.

Guzmán Torres, Zasha N (2009), Historic Buildings and Contemporary Additions: the Elements of a Cohesive Design Relationship, Directed By: Dr. Donald W. Linebaugh, School of Architecture Planning and Preservation, University of Maryland, College Park

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]